

Met het juiste ijzer komt men beslagen ten ijs

Kristel Kouwer

Vijfendertig jaar geleden, mijn leeftijd moet dan een jaar of eenentwintig geweest zijn, stelde iemand mij de pertinente vraag: "Of ik gelukkig was"? De vraag overrompelde mij en had ik op dat moment – ik stond op +100 % werkmodus – totaal niet verwacht. Doe daarbij een aangeboren sérieux, samen met de balans die mijn hersenen in een supertempo opmaakten van mijn voorbije 21 jaren, en ik slaagde er nog juist in om na een langgerekte 'euh' niets anders te verzinnen dan: "Ja, natuurlijk". Bovendien leek het mij belangrijk om steeds een goed onderbouwd en correct antwoord te geven op een gestelde vraag. Waarschijnlijk was dat deels ook de reden dat ik in snelheid gepakt werd. Af en toe denk ik nog eens terug aan die vreemde situatie. Niet alleen klopte het antwoord niet, het was bovendien ongenueanceerd, moeilijk in enkele woorden samen te vatten en niemand had me deze vraag ooit al gesteld. Nu, vele jaren later, stel ik ze af en toe wel aan mezelf met 'gelukkig' een ongebreidelde tijd tot nadenken. Het ongrijpbare, heel persoonlijke en subjectieve gegeven van geluk heeft de mensheid door de eeuwen heen geïnspireerd en begeesterd. Alle mogelijke middelen werden aangewend om een beetje geluk na te jagen. De smachtende aanroepingen, vreemde kruidenbrouwsels, de waardevolle offers aan ontelbare goden, enkel duistere rituelen en vele symbolen maakten hier deel van uit. Alles was goed om het ultieme, ongrijpbare geluk te bekomen. Geluk werd door een overgrote meerderheid van de mensen ervaren als een recht voor de uitverkorenen. En was men niet uitverkoren, men kon toch nog altijd proberen om in dit geval het onvermijdelijke ongeluk, af te wenden. Een eeuwenoud volksgebruik en alom bekend gelukssymbool is het hoefijzer.

Oorsprong, gebruik en soorten hoefijzers

Prentbriefkaart
nr. 262, naar een
schilderij van
Théodore Géricault :
een paard die de
paardenstal verlaat.
Het schilderij
bevindt zich in het
museum van
Chantilly. Uitgeverij
Levy Fils et Cie.
Deze prentbriefkaart
toont een prachtig
rijpaard met mooi
afgeronde en
verzorgde hoeven.

Natuurlijk wordt een hoefijzer in de eerste plaats gebruikt ter bescherming van paarden, ezels en zelfs ossen. Omdat in een zachte, vochtige ondergrond de hoeven van paarden broos kunnen worden en ontsteken, is het beslaan ervan met hoefijzers noodzakelijk voor de gezondheid van deze dieren. Een harde ondergrond kan onbeslagen hoeven dan weer te veel afslijten en beschadigen. Paardenvoeten werden reeds door de Grieken met lederen schoeisel beschut. De Romeinen daarentegen vlochten met brem en biezen paardenschoeisel en gebruikten later al een ijzeren plaat. Volgens sommige oudheidkundigen was er al sprake van het gebruik van de eerste hoefijzers en nagels omstreeks 500 jaar na Christus door de Franken. Deze oude culturen waren zich dus al heel lang bewust van de noodzaak van een hoefbeslag. Vandaag de dag is het meest gebruikte materiaal voor het beslaan van paardenhoeven nog steeds ijzer, al bestaan er reeds aluminium hoefijzers en zelfs op maat gemaakte loopschoenen. De hoefijzers worden met nagels aan de hoeven bevestigd en zowel de breedte van de ijzers, als de positie voor het bevestigen van de nagels verschillen van land tot land, maar kunnen ook verschillen naargelang

de functie die het dier vervult. De hoeven van een trekpaard met toeristen in de Brugse binnenstad hebben andere behoeften dan een springpaard of een renpaard of een ezeltje van de kinderboerderij. En zo komen we als vanzelf bij - we hadden niet anders verwacht - de voor- en tegenstanders van het beslaan van hoevedieren. De voorstanders van het gebruik pleiten absoluut voor het welzijn van het dier. De tegenstanders willen de dieren liefst laten zoals ze geboren zijn, natuurlijk en vrij met als enige tussenkomst van de mens het natuurlijk bekappen. Dit houdt in dat de steunsels gelijk worden gemaakt met de zool en dat de hoef rond wordt gevild.

Prentbriefkaart
serie 534 zonder
vermelding
uitgeverij met de
afbeelding van een
ossenspan waar de
landbouwer een
manuele ploeg
aanstuurt die de
ossen voortsleuren.
Prachtig voorbeeld
van de noodzaak tot
hoefbeslag op een
helling met mulle
aarde.

Fotokaart k38a van
een schilderij van
Prof. Paul
Junghanns getiteld
'Schwere Arbeit', te
bezichtigen in het
Haus der Deutschen
Kunst te München.
Uitgeverij Photo
Hoffmann.
Dit vierspan trekt
een zware
landbouwkar over
een zandweg en
ook hier is
hoefbeslag nodig
willen de paarden
niet wegglijden.

Nu, wat ieders visie op het gebruik van hoefijzers ook mag zijn, laat ons er van uit gaan dat alle partijen het welzijn van de hoevedieren voorop stellen. Toch kan men niet ontkennen dat het hoefijzer, waarvan men uiteindelijk niet de exacte ontstaansdatum kent, reeds een eeuwenoud gebruikt hulpmiddel is doorheen het historische verleden van de mens en zijn dier.

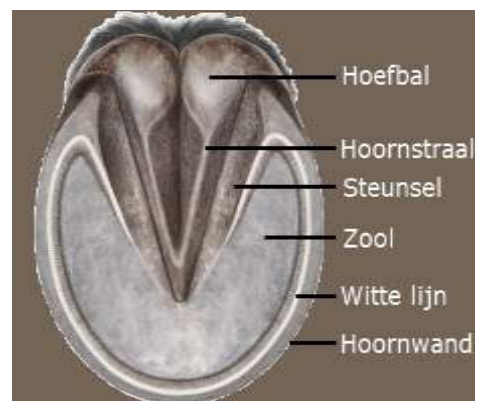
Zo waren ook onze noorderburen fervente gebruikers van het hoefijzer. Omdat de streken er noordelijker liggen kon de winter er merkkelijk strenger zijn dan bij ons. De zwaar bevroren wadden maakten het transport van het vee over deze bevroren ondergrond bijzonder moeilijk. Daardoor

werd een speciaal hoefijzer ontworpen dat de grip van paarden en ossen op het ijs mogelijk maakte. Op deze hoefijzers werden aan de onderkant punten gesmeed, waardoor hoevedieren gemakkelijker een slede of kar over het ijs konden trekken. Het spreekwoord: *“Met het juiste ijzer komt men beslagen ten ijs”* is dan ook een verwijzing naar dit specifieke gebruik. De betekenis ervan is: *“Met de juiste hulpmiddelen (ook in de context van kennis of informatie) is men goed voorbereid”*.

In Engeland daarentegen gebruikte men weeral een ander, speciaal soort hoefijzers, concave ijzers genoemd. Dit waren vrij lichte hoefijzers die veel grip boden door de afgeschuinde binnenzijde. De eeuwenoude Engelse jachttraditie waar het draven met paarden grotendeels over een vochtige en natte ondergrond plaatsvond, noopte de jagers tot het gebruik van deze speciale hoefijzers.

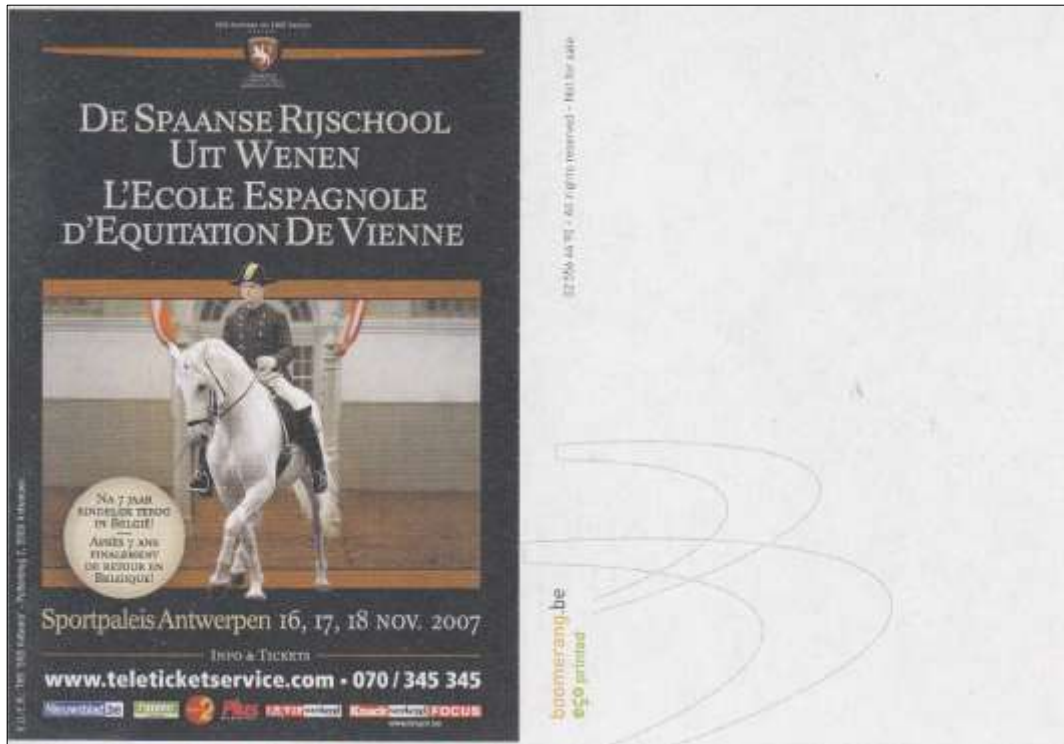

Prachtige en bijzondere prentbriefkaart, tevens reclamekaart, niet gelopen, uitgegeven door de firma boomerang.be naar aanleiding van een voorstelling die op 16, 17 en 18 november 2007 plaatsvond in het Sportpaleis in Antwerpen. Op de voorzijde van de kaart zien we een oefening uitgevoerd door een ruiter en zijn paard behorend tot de Spaanse Rijschool uit Wenen. Het was bovendien 7 jaar geleden dat een spektakel van deze rijschool in België plaatsvond. Bemerkt de bijzonder verzorgde hoeven van het paard, onontbeerlijk voor deze kunst en sport.

Tekening van Hoefsmederij Kluiters

Na enig opzoekwerk en hulp van Wikipedia mocht ik ontdekken dat de Spaanse Rijschool zich in het hartje van de Oostenrijkse hoofdstad Wenen bevindt. Het Spaans verwijst naar de herkomst van de paarden. Het zijn Lipizzaner paarden met een Spaanse achtergrond. In de 16de en 17de eeuw verbleven ook heel wat Spaanse hovelingen aan het Habsburgse Hof in Wenen. Onder deze hovelingen bevonden zich heel wat Spaanse rijmeesters die in de Weense Rijschool werkten. De Spaanse Rijschool bestaat sinds 1565 en is de oudste nog bestaande rijschool ter wereld. Er wordt klassieke rijkunst onderwezen waarvan er mondelinge overleveringen bestaan uit de 17de en 18de eeuw. Traditioneel worden alleen hengsten uitgekozen en opgeleid vanaf 4 jaar. Pas 8 jaar later, wanneer ze 12 jaar zijn, bereiken ze het hoogste niveau en kan de nog jarenlange verfijning van de oefeningen starten.

Achterzijde van een reclamekaart voor een voorstelling door de Spaanse Rijschool uit Wenen. Bemerk hoe het paard met zijn voorbenen een kruiselingse overstap maakt als onderdeel van een oefening.

Wat zijn kalkoenen ? En neen, dan hebben we het niet over het gevogelte dat meestal in het nieuws komt wanneer Amerikanen Thanksgiving vieren, maar over iets heel anders. Bijkomend aan het aanbrengen van nagels door het hoefijzer kunnen er extra gaten gemaakt worden waar schroeven met punten ingedraaid worden. Deze schroeven worden kalkoenen genoemd. De schroeven hebben een draad, zijn ongeveer 1 cm dik en kunnen in hoogte verschillen. Het inschroeven van kalkoenen noemt men het op scherp zetten van een paard. Het zorgt voor extra grip en wordt meestal gebruikt bij een wedstrijd om ze nadien weer uit te draaien. Kalkoenen hebben een nadelige invloed op de stand van een paard en kunnen peesproblemen veroorzaken.

Prentbriefkaart serie 1891 (6 Dess), uitgeverij T.S.N., niet gelopen en met de afbeelding van een stilleven en een bord met een stuk van die andere, eetbare en smakelijke kalkoen!

Het hoefijzer als gelukssymbool

Op prentbriefkaarten wordt het hoefijzer als symbool van geluk veelvuldig weergegeven en dit bij heel wat gelegenheden waaronder feestdagen, gelukwensen, verjaardagen, naamdagen, herinneringen of vergezeld van een ander specifiek gelukssymbool. Kijk maar even mee.

Afstempeling Bruxelles Midi 1-1-1948

Afstempeling Brussel 31-12-1937

Afstempeling Thulin 5-7-1956

Afstempeling Thulin, onleesbare datum

Afstempeling Antwerpen 6 31-12-1935

Geen postale kenmerken

Afstempeling Brussel 1 op 1-1-1948

Afstempeling Leuven 29-12-1935

Afstempeling Brussel
30-12-1935

Deze prentbriefkaart werd verstuurd ter gelegenheid van Nieuwjaar naar een weduwe op de Place du Petit Sablon te Brussel.

Dikwijls wordt een afbeelding van een hoefijzer vergezeld door bloemen; in dit geval paarse viooltjes die symbool staan voor nederigheid.

Afstempeling Brussel 1
8-9-1937

Deze prentbriefkaart werd verstuurd door een neefje naar zijn tante en nonkel naar de fabriek 'usine Javel la Croix' in Bois-de-Breux te Luik.

Hij stuurt hen dikke kussen. Qua symboliek kan deze prentbriefkaart tellen. De hoefijzers worden omgeven door klavertjesvier, ook een typisch symbool voor 'geluk'.

Afstempeling
Antwerpen 1 20-7-1948

En ook op deze prentbriefkaart wordt een hoefijzer vergezeld door viooltjes. De kaart werd verstuurd door een groepje personen naar een mejuffer in het rustoord 'Emmaüs' in Weelde.

Eén van de volkse overleveringen om het geluk letterlijk een handje toe te steken, is een hoefijzer met je linkerhand over je rechterschouder gooien. Over de effectiviteit van deze actie vond ik echter geen betrouwbare statistieken en toegegeven, zelf heb ik nog niet 'het geluk' gehad een hoefijzer te vinden, zodat ik dus niet uit eigen ervaring kan putten!

Afstempeling Dendermonde 14-8-1923

Ook het hangen van een hoefijzer aan de gevel van een huis is één van deze volkse gebruiken. Al hang je het hoefijzer niet zomaar willekeurig omhoog, maar principieel met de opening naar boven gericht, dus in een u-vorm. Het zou anders niet mogelijk zijn om al dat hemelse geluk te kunnen ontvangen! Toch merken we dat dit bij de weergave op prentbriefkaarten totaal geen rol speelt.

Verstuurd zonder postale kenmerken

Afstempeling La Hestre 13-5-1908

Prentbriefkaart
nr. 1501 van de
ontwerper Fauvette
en geprint in
Frankrijk, gelopen
met datum-
afstempeling
Diest 1 1914 tussen
17 en 18 uur en
verstuurd naar
Schaerbeek met
aankomststempel
Brussel 1 1914
tussen 23 en 24 uur
en eigenhandig
gedateerd op
1 januari 1914.
Het hoefijzer mocht
niet baten; helaas
brak op 28-07-1914
toch de
verschrikkelijke hel
van de Eerste
Wereldoorlog los.

En jullie voelen het
natuurlijk al een
beetje komen. Bij
deze Loven Boven
nr. 398, de eerste
van het jaar 2022,
balancerend op de
grens van een
nieuw jaar, blijven
naar een aloude
traditie,
gelukwensen niet
achterwege. En
hoe kan dit beter
dan via een
prentbriefkaart met
een stijlvolle dame
en een reuzengroot
hoefijzer van geluk,
voor ieder van jullie
en met vrede heel
dichtbij en heel
veraf.

Kalkoen

Bron: Wikipedia

Geluk

Een ongrijpbaar streven
niet aan iedereen gegeven
het laat zich niet dicteren
maar bekoort velen

Het lijkt een maatschappelijk streven
moet aantoonbaar zijn en gemeten
maar wat dikwijls wordt vergeten
het lot laat zich niet manipuleren

Een behoorlijke portie tijd
mislukkingen ten spijt
humor en jolijt
een brok stoïcisme
een laagje fatalisme
en uit de veldslagen van het leven
iets leren

Het vermogen tot accepteren
van je eigen leven
ouder worden en wijzer
want met het juiste ijzer
komt men beslagen ten ijs
en misschien heel misschien
is dat wel geluk
gewoon een kwestie van tijd
en een klare kijk !

Kristel

Hoefijzer genageld,
extra sneeuwringen
tegen ijsklompen

Bron: horsystuff.nl

Kalkoenen
ingedraaid in het
hoefijzer
van een
paardenhoef

Bron: ruiterveen.nl

Sneeuwbeslag

Bron: hoefbeslag.nl